

QISH FASLIDA XONODANLARDA YONGIN XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH CHORALARI

Atadjanov Rustam Marksovich

Xorazm viloyati FVB, XFXUM o'qituvchisi.

Annotatsiya: *Ushbu maqolada qish faslida xonadonlarda yong'in xavfsizligini ta'minlash masalalari yoritiladi. Sovuq mavsumda isitish moslamalaridan noto'g'ri foydalanish, elektr tarmoqlarining ortiqcha yuklanishi va gaz asboblarning nosozligi yong'in xavfining ortishiga olib keladi. Tadqiqotda mavjud adabiyotlar tahlili, amaliy kuzatuvlar va xavfsizlik choralari ishlab chiqish usullari asosida xulosa va takliflar berilgan.*

Kalit so'zlar: *Yong'in xavfsizligi, qish fasli, xonadonlar, isitish moslamalari, elektr xavfsizligi, gaz jihozlari, profilaktika choralari.*

Qish faslida xonadonlarda isitish tizimlaridan keng foydalaniladi. Ammo bu davrda yong'in xavfi ham ortadi. Statistika ko'rsatishicha, qish oylarida yuz beradigan yong'inlarning asosiy sabablari – elektr jihozlarning nosozligi, gaz pechlaridan noto'g'ri foydalanish, sham va ochiq olov manbalarini ehtiyotsiz qo'llashdir. Shu boisdan, qish mavsumida xonadonlarda yong'in xavfsizligini ta'minlash bo'yicha choralarni ishlab chiqish dolzarb masala hisoblanadi.

Qish faslida xonadonlarda yong'in xavfsizligini ta'minlash uchun keng ko'lamli va ehtiyotkorona choralar ko'rish zarur, chunki sovuq ob-havo sharoitida isitish moslamalari, elektr jihozlari va yonuvchan materiallardan foydalanish ko'payadi. Quyida qish mavsumida yong'in xavfsizligini ta'minlash bo'yicha batafsil choralar keltirilgan:

Isitish moslamalaridan xavfsiz foydalanish

Qishda xonadonlarni isitish uchun turli xil moslamalar (elektr isitgichlar, gaz isitgichlari, pechlar) ishlatiladi, ammo noto'g'ri foydalanish yong'in xavfini oshiradi. Quyidagi choralarni ko'ring:

- Texnik tekshiruv: Har qish oldidan isitish moslamalarini mutaxassis tomonidan tekshirtiring. Elektr isitgichlarning simlari, gaz isitgichlarning ulanishlari va pechning mo'risi toza va ishlashga yaroqli ekanligiga ishonch hosil qiling.

- Xavfsiz joylashtirish: Isitgichlarni yonuvchan materiallardan (perdalar, mebel, gilamlar, kiyim-kechak) kamida 1-1,5 metr masofada joylashtiring. Masalan, elektr isitgichni devorga yaqin qo'yish yoki ustiga kiyim quritish qat'iyon man etiladi.

- Foydalanish qoidalari: Isitgichlarni kechasi yoki xonadonda hech kim bo'lmaganda yoqib qoldirmang. Avtomatik o'chirish funksiyasiga ega sifatli isitgichlardan foydalaning.

- Gaz moslamalari: Agar gaz isitgichidan foydalansangiz, gaz sizib chiqishini aniqlash uchun maxsus detektorlar o'rnatishni o'ylab ko'ring. Har qanday g'alati hid sezsangiz, darhol gaz ta'minotini o'chiring va mutaxassislarni chaqiring.

Elektr tizimlarining xavfsizligini ta'minlash

Qishda elektr jihozlaridan foydalanish ko'payadi, bu esa elektr tizimlariga yukni oshiradi. Quyidagi qoidalarga amal qiling:

- Eskirgan simlarni almashtirish: Xonadondagi elektr simlari va rozetkalarini muntazam tekshiring. Agar simlarning izolyatsiyasi shikastlangan bo'lsa yoki rozetkalar qizib ketsa, darhol mutaxassis chaqiring.

- Ortiqcha yuklanishdan saqlanish: Bir rozetkaga bir nechta yuqori quvvatli jihozlar (isitgich, choynak, mikorto'lqinli pech) ulamang. Bu qisqa tutashuv yoki yong'inga olib kelishi mumkin.

- Sifatli uzaytirgichlar: Faqat yong'in xavfsizligi standartlariga javob beradigan uzaytirgichlardan foydalaning. Arzon va sifatsiz uzaytirgichlar yong'in xavfini oshiradi.

- Elektr jihozlarini o'chirish: Foydalanmayotgan jihozlarni rozetkadan uzib qo'ying, ayniqsa kechasi yoki uydan chiqib ketayotganda.

Yong'in signalizatsiyasi va o't o'chirish vositalari

Yong'in xavfini erta aniqlash va unga qarshi kurashish uchun quyidagi choralarni ko'ring:

- Tutun detektorlari: Xonadonning har bir xonasiga, ayniqsa yotoqxona va koridorlarga tutun detektorlari o'rnatilgan. Har oyda ularning batareyasini tekshiring va zarur bo'lsa almashtiring. Detektorlar yong'in boshlanganda erta ogohlantirish beradi.

- Yong'in o'chirgichlar: Xonadonda kamida bitta yong'in o'chirgich bo'lishi kerak. Uni oson yetib olinadigan joyda saqlang (masalan, oshxona yoki koridorda). O'chirgichdan foydalanishni oila a'zolariga o'rgating.

- Evakuatsiya rejasi: Yong'in sodir bo'lgan taqdirda xonadondan chiqish yo'llarini oldindan rejalashtiring. Har bir xonada kamida ikkita chiqish yo'li bo'lishi kerak (eshik va deraza). Bolalar va keksalarga evakuatsiya jarayonini tushuntiring va mashq qiling.

Yonuvchan materiallardan ehtiyot bo'lish

Qishda sham, chiroq yoki ochiq olovdan foydalanish ko'payadi, bu esa yong'in xavfini oshiradi:

- Shamlardan foydalanish: Sham yoqayotganda ularni barqaror, yonmaydigan sathga qo'ying va yonuvchan materiallardan uzoqroq tuting. Shamni hech qachon yolg'iz qoldirmang.

- Yonuvchan moddalar: Xonadonda benzin, gaz ballonlari, spirt yoki boshqa yonuvchan kimyoviy moddalarni saqlamang. Agar saqlash zarur bo'lsa, ularni maxsus yong'inga chidamli idishlarda va xonadondan tashqarida saqlang.

- Quruq o'tin va ko'mir: Agar pechdan foydalansangiz, yoqilg'ini xonadon ichida emas, tashqarida xavfsiz joyda saqlang.

Pech va mo'ri xavfsizligi

O'zbekistonda ko'plab xonadonlarda qishda pech ishlatiladi. Pechdan xavfsiz foydalanish uchun:

- Mo'rini tozalash: Qish boshlanishidan oldin pechning mo'risini tozalatib oling. Tiqilib qolgan mo'ri yong'in yoki uglerod oksidi (is gazi) zaharlanishiga olib keladi.

- To'g'ri yoqilg'i: Faqat pech uchun mo'ljallangan yoqilg'idan foydalaning (quruq o'tin, ko'mir). Plastmassa, shina yoki boshqa kimyoviy moddalarni yoqmang, chunki ular zaharli gazlar chiqaradi.

- Pech atrofini tozalash: Pech yonida yonuvchan materiallar (gilam, yog'och buyumlar) saqlamang. Pechning issiq yuzasi yonuvchan narsalarni osongina alangalatishi mumkin.

Xonadonning ichki muhitini nazorat qilish

Qishda xonadonlarda namlik va ventilyatsiya muammolari yong'in xavfini oshirishi mumkin:

- Ventilyatsiya: Xonadonni muntazam ventilyatsiya qilib turing, ayniqsa gaz yoki pech ishlatilsa. Bu uglerod oksidi to'planishining oldini oladi.

- Namlikni nazorat qilish: Namlikning yuqori bo'lishi elektr jihozlarida qisqa tutashuvga olib kelishi mumkin. Namlikni kamaytirish uchun maxsus quritgichlardan foydalaning yoki xonani tez-tez shamollatib turing.

- Issiqlik izolyatsiyasi: Deraza va eshiklarni mahkam yopib, issiqlikni saqlang, lekin ventilyatsiya teshiklari ochiq qolsin.

Favqulodda holatlarga tayyorgarlik

- Telefon raqamlari: Yong'in xizmati (O'zbekistonda 101), tez yordam (103) va gaz xizmati raqamlarini saqlang va oila a'zolariga xabar bering.

- Birinchi yordam to'plami: Xonadonda birinchi yordam to'plami saqlang, chunki yong'in sodir bo'lgan taqdirda kuyish yoki boshqa jarohatlar bo'lishi mumkin.

- O'quv mashg'ulotlari: Oila a'zolari bilan yong'in xavfsizligi bo'yicha muntazam suhbatlar o'tkazing va evakuatsiya mashqlarini bajaring.

Qishki bayramlarda xavfsizlik

Qishda yangi yil bayramlari va boshqa tantanalar paytida yong'in xavfi oshadi:

- Yangi yil archasi: Agar sun'iy archa ishlatilsangiz, uning yong'inga chidamliligiga ishonch hosil qiling. Haqiqiy archa ishlatilsa, uni suv bilan to'ldirilgan idishda saqlang va qurib qolishiga yo'l qo'ymang.

- Chiroqlar: Faqat sifatli va sertifikatlangan chiroqlardan foydalaning. Ularni archaga yoki boshqa yonuvchan materiallarga o'ta yaqin o'rnatmang.

- Pirotexnika: Pirotexnika vositalarini faqat ochiq havoda va xonadondan uzoqda ishlating. Ularni xonadon ichida saqlamang.

Qishki sharoitlarda qo'shimcha ehtiyot choralari

- Suv isitgichlari: Agar qishda suv isitgichlaridan foydalansangiz, ularning xavfsizligini tekshiring va suv oqishini oldini oling, chunki bu elektr muammolariga olib kelishi mumkin.

- Kiyim quritish: Kiyimlarni isitgichlar yoki pech yonida quritmang, bu yong'in xavfini oshiradi.

- Energiya tejash: Energiya tejovchi lampalar va jihozlardan foydalaning, chunki ular issiqlik chiqarishni kamaytiradi va yong'in xavfini pasaytiradi.

Qish faslida yong'in xavfsizligini ta'minlash uchun oldindan tayyorgarlik ko'rish, jihozlarni muntazam tekshirish va oila a'zolarini xavfsizlik qoidalariga o'rgatish muhimdir. Ushbu choralarga rioya qilish orqali xonadoningizni yong'in xavfidan himoya qilishingiz va qishni xavfsiz o'tkazishingiz mumkin. Agar qo'shimcha savollar yoki aniqlik talab qiladigan jihatlar bo'lsa, iltimos, so'rang!

Olingan natijalar shuni ko'rsatadiki, yong'in xavfsizligini ta'minlashda profilaktik choralar muhim ahamiyatga ega. Masalan, aholiga o'quv-seminarlar tashkil qilish, maktab va oliy ta'lim muassasalarida yong'in xavfsizligi darslarini o'tkazish samarali bo'lishi mumkin. Shuningdek, zamonaviy texnologiyalar – tutun detektorlari va yong'in signalizatsiyalaridan foydalanish xavfni sezilarli darajada kamaytiradi.

Xulosa

Qish faslida xonadonlarda yong'in xavfi ortishi asosiy muammolardan biri bo'lib qolmoqda. Asosiy xavf omillari – elektr va gaz jihozlarining nosozligi, ularni noto'g'ri ishlatish hamda aholining xavfsizlik madaniyatining pastligidir.

Har bir xonadonda yong'in xavfsizligi qoidalariga oid ko'rgazmali materiallar joylashtirilishi kerak.

Isitish moslamalarining texnik ko'rikdan o'tishi majburiy bo'lishi zarur.

Har bir xonadonga tutun detektorlari va signalizatsiya tizimlari o'rnatilishi tavsiya qilinadi.

Maktab va kollej o'quv dasturlariga yong'in xavfsizligi fanidan qo'shimcha mashg'ulotlar kiritilishi lozim.

Aholi o'rtasida muntazam ravishda yong'in xavfsizligi profilaktika tadbirlari tashkil etilishi kerak.

ADABIYOTLAR.

1. O'zbekiston Respublikasi Favqulodda vaziyatlar vazirligi. Yong'in xavfsizligi qoidalari. – Toshkent, 2022.
2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi qarori. "Aholi va hududlarni yong'inlardan muhofaza qilish to'g'risida". – Toshkent, 2021.
3. G'afurov, A. Yong'in xavfsizligi asoslari. – Toshkent: O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi, 2020.
4. Xudoyqulov, I. Favqulodda vaziyatlarda harakatlanish bo'yicha qo'llanma. – Samarqand: SamDU nashriyoti, 2021.
5. National Fire Protection Association (NFPA). Fire Safety in Residential Buildings. – Boston, 2020.
6. Smith, J., & Brown, L. Home Fire Safety Practices: A Comparative Study. – New York: Springer, 2019.
7. Ministry of Internal Affairs of the Russian Federation. Fire Prevention Guidelines for Winter Season. – Moscow, 2021.
8. International Fire Safety Journal. Seasonal Fire Hazards in Domestic Settings. – London, 2020.
9. Karimov, B. Qish mavsumida elektr xavfsizligi va yong'in xavfi. – Toshkent: Texnika universiteti nashriyoti, 2022.
10. World Health Organization (WHO). Household Fire Safety and Public Health Implications. – Geneva, 2018.